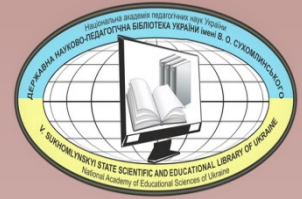

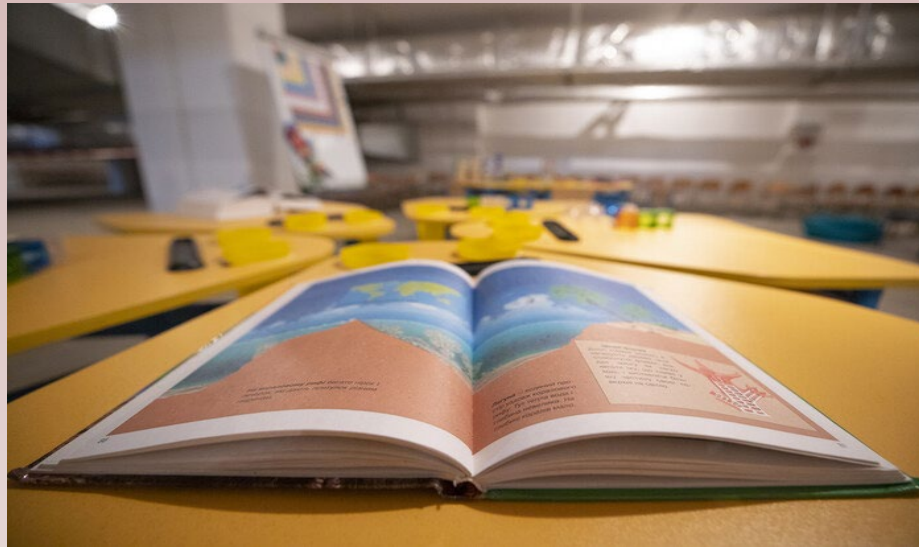

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМ. В. О. СУХОМЛІНСЬКОГО

#працюємо_для_перемоги

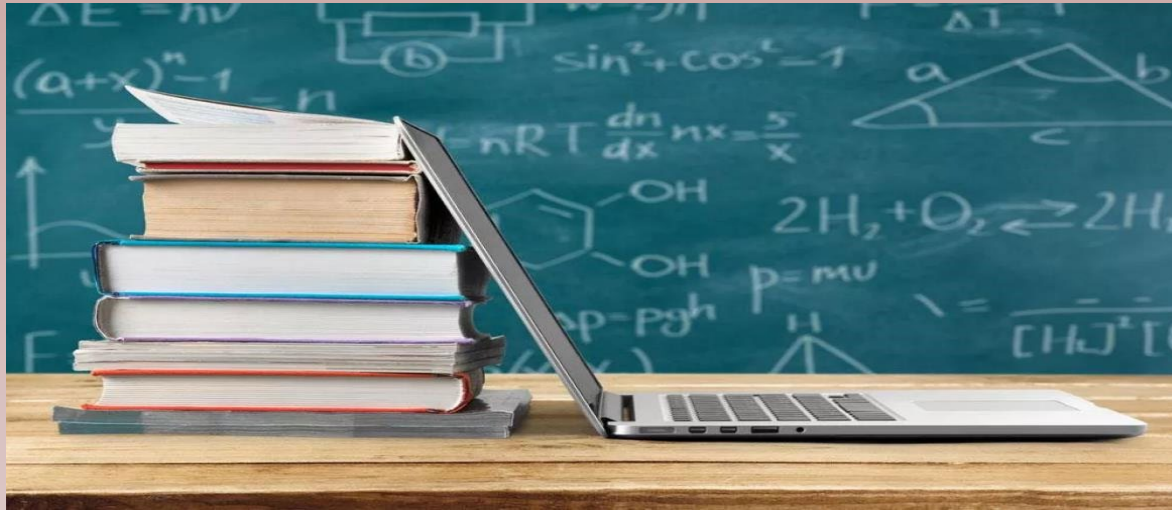
**Освіта в умовах воєнного стану: виклики, ризики,
втрати та ефективні способи захисту її стійкості**

Київ, 2024

Освіта — це скарб, який буде всюди слідувати за його власником.

Невідомий автор

Корені освіти гіркі, але солодкі фрукти.

Аристотель

Джерело: <https://vseznavko.com/dovidnik/aforzmi-pro-osvitu-prisliv-ya-i-citati-pro-navchannya/>

А ви думали, що Україна так просто. Україна — це супер. Україна — це ексклюзив. По ній пройшли всі катки історії. На ній відпрацьовані всі види випробувань. Вона загартована найвищим гартом. В умовах сучасного світу їй немає ціни.

Ліна Костенко

Джерело: <https://osvitoria.media/experience/lini-kostenko-92-yiyi-prorochi-virshi-pro-ukrayinu-vijnu-i-svobodu/>

Нормативно-правова база

Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави.

Про освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 5 верес. 2017 р. № 2145-VIII : [редакція від 01.01.2023 р.] // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2023. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 05.03.2024). – Назва з екрана.

Українська освіта в реаліях війни

Освіта в реаліях війни: орієнтири міжнародної спільноти : оглядове видання / Олена Локшина та ін. ; за заг. ред. Олега Топузова, Олени Локшиної ; Ін-т педагогіки НАПН України. – Київ : Пед. думка, 2022. – 66 с. – Текст видання представлено також в інтернеті: [https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2022/08/Education and war book NEW1.pdf](https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2022/08/Education_and_war_book_NEW1.pdf)

Зміст	
Заява Національної академії педагогічних наук України від 24.02.2022	4
Statement of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine as of February 24, 2022	5
Переломова	6
Preface	9
I. Освітня система як об'єкт військової агресії: мотиви та наслідки	12
II. Міжнародні організації, які працюють у галузі забезпечення права на якість та безпеку освіти для всіх в умовах кризових ситуацій	16
III. Орієнтири міжнародної спільноти щодо захисту освіти в умовах кризових ситуацій	19
III.1. Орієнтири міжнародної спільноти щодо захисту освіти в умовах війни	19
III.2. Орієнтири міжнародної спільноти щодо виключення біженців, переміщених осіб без громадянства та внутрішньо-переміщених осіб до освіти	40
IV. Підтримка Європейським Союзом інтеграції українських дітей та молоді до систем освіти і навчання держав-членів	41
V. Висновки і рекомендації	49
Додаток А. Підтримка Національною академією педагогічних наук України національної освіти і педагогічної науки в умовах війни рф проти України	52
Додаток В. Корисні ресурси	54
Додаток С. Глосарій термінів і понять з проблеми освіти в кризових ситуаціях	57
Відомості про авторів і редакторів	65

У виданні подано огляд позицій і поглядів міжнародної спільноти з питань функціонування освіти в умовах воєнних дій. Проаналізовано мотиви нищення освіти, безпосередні та довготривалі згубні наслідки цього, як для самої освіти, так і для учасників освітнього процесу.

З'ясовано орієнтири міжнародних та неурядових організацій щодо забезпечення неперервності освіти в умовах війни та включення біженців і внутрішньо переміщених осіб до навчального процесу; охарактеризовано підтримку Європейського Союзу з інтеграції українських дітей та молоді до систем освіти держав-членів ЄС.

ЗМІСТ	
Вітальне слово Міністра освіти і науки України Сергія Шкарлета	10
1. ВИКЛИКИ СИСТЕМИ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	12
<i>Основні висновки</i>	12
1.1. Нова реальність функціонування системи освіти України в умовах збройної агресії російської федерації проти України	12
1.2. Інституційно-правове регулювання системи освіти в умовах воєнного стану	15
1.3. Організаційна трансформація діяльності сфери освіти в умовах воєнного стану	16
1.4. Механізми підтримки освіти в Україні	21
1.5. Інтеграція України до європейського освітнього та дослідницького простору	26
1.6. Розвиток приватної освіти	31
1.7. Перспективи розвитку системи освіти України	34
<i>Висновки</i>	36
<i>Додатки</i>	39
Віра Рогова. Забезпечення функціонування системи освіти в умовах воєнного стану	42
2. ДОШКІЛЬНА ОСВІТА	44
<i>Основні висновки</i>	44
2.1. Загальна характеристика стану функціонування дошкільної освіти в умовах збройної агресії російської федерації проти України. Рубікування мережі закладів дошкільної освіти	44
2.2. Класифікація мережі закладів дошкільної освіти в різних регіонах	47
2.3. Доступ дітей до дошкільної освіти, включаючи внутрішньо переміщених осіб та дітей з особливими освітніми потребами	49
2.4. Особливості заручування дітей до закладів дошкільної освіти в умовах воєнного стану	49
2.5. Організація надання освітніх послуг у закладах дошкільної освіти в умовах воєнного стану	51
2.6. Освітні проекти підтримки діяльності закладів дошкільної освіти в умовах воєнного стану	52
2.7. Перспективи розвитку дошкільної освіти	54
<i>Висновки</i>	55
<i>Додатки</i>	57
3. ПОВНА ЗАГАЛЬНА СЕРЕДНЯ ОСВІТА	64
<i>Основні висновки</i>	64
3.1. Загальна характеристика стану функціонування повної загальної середньої освіти в умовах збройної агресії російської федерації проти України. Обсяги рубіувань та пошкоджень	64

Освіта України в умовах воєнного стану : інформ.-аналіт. зб. / [за заг. ред. С. Шкарлета] ; М-во освіти і науки України, Ін-т освіт. аналітики. – Київ, 2022. – 358 с. – Текст збірника представлено також в інтернеті: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2022/Mizhn.serpn.ped.nauk-prakt.konferentsiya/Inform-analitic.zbirn-Osvita.Ukrayiny.v.umovakh.voyennoho.stanu.22.08.2022.pdf>

Освіта в умовах воєнного стану: виклики, розвиток, повоєнні перспективи : інформ.-аналіт. зб. / [за заг. ред. С. Шкарлета] ; М-во освіти і науки України, Ін-т освіт. аналітики. – Київ, 2023. – 64 с. – Текст збірника представлено також в інтернеті: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2023/22.08.2023/Inform-analytic.zbirn-Osvita.v.umovah.voyennogo.stanu-vykl.rozv.povoyen.perspekt.22.08.2023.pdf>

ЗМІСТ

Вступ..... 5

1. ДЕРЖАВНА ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ..... 6

1.1. Загальна інформація про став. системи освіти у 2022-2023 н. р..... 7

1.2. Фінансування освіти..... 7

1.3. Монархія підтримки освіти і науки України в умовах воєнного стану..... 8

1.4. Інтеграція системи освіти України в європейський освітній простір..... 10

1.5. Роль освіти в розвитку української економіки..... 11

1.6. Освітні ініціативи українських акторів..... 12

2. ДОМАШНЯ ОСВІТА..... 14

2.1. Формування домашньої освіти в умовах збройної агресії рф проти України: організація освітньої діяльності, руйнування та пошкодження, створення безпечних умов..... 15

2.2. Педагогічні практики закладів домашньої освіти..... 16

2.3. Освітлення та забезпечення рівного доступу дітей до домашньої освіти..... 17

3. ПОВНА ЗАГАЛЬНА СЕРЕДНЯ ОСВІТА..... 19

3.1. Політика загальної середньої освіти в умовах збройної агресії рф проти України: адаптація освітнього процесу, створення безпечних умов..... 20

3.2. Механізми закладів загальної середньої освіти в умовах воєнного стану, облоги та руйнування та пошкодження..... 21

3.3. Здобуття освіти у закладах загальної середньої освіти: доступ до освіти та проблеми переміщення осіб..... 23

3.4. Педагогічні практики: організація надання освітніх послуг в умовах війни, сертифікація педагогічних працівників..... 25

3.5. Програми з розвитку загальної середньої освіти..... 26

3.6. Тематичні інтерв'ю з українськими вчителями в освітньому процесі..... 28

4. ПОЗАШКОЛЬНА ОСВІТА..... 30

4.1. Позашкільна освіта в період дії воєнного стану: облоги, руйнування та пошкодження..... 31

4.2. Організація освітнього процесу в закладах позашкільної освіти..... 31

4.3. Здобуття позашкільної освіти..... 32

4.4. Кадри в освітній системі: позашкільної освіти в період дії воєнного стану..... 32

4.5. Забезпечення рівного доступу до позашкільної освіти в умовах воєнного стану..... 32

5. ПРОФЕСІЙНА (ПРОВЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА) ОСВІТА..... 33

5.1. Формування професійної (професійно-технічної) освіти в період дії воєнного стану, створення безпечних умов..... 33

5.2. Характеристика функціонування закладів професійної (професійно-технічної) освіти, руйнування, пошкодження..... 34

5.3. Особливості формування контенту заходів професійної (професійно-технічної) освіти, впровадження академічної мобільності..... 35

5.4. Організація освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти: тематичні записи, педагогічні практики..... 35

5.5. Формування регіонального замовлення, особливості вступної кампанії у 2023 р. та підготовки до 2023-2024 н. р..... 36

3. Повна загальна середня освіта 20

3.1. Повна загальна середня освіта в умовах збройної агресії рф проти України: адаптація освітнього процесу, створення безпечних умов

Успіхем складених умов повномасштабної війни в рф освітній процес у школах України не зупинився. Міністерство освіти і науки України вживає пріоритетні заходи своєї діяльності з забезпечення права українських дітей на освіту в умовах діючого воєнного стану та створення безпечних умов навчання для всіх учасників освітнього процесу.

За даними Держстату, Статисти на 1 вересня 2022 р. в Україні функціонувало 12 976 закладів загальної середньої освіти (ЗСО). Чисельність учнів, що розпочали навчання в 2022-2023 н. р., становила 4 041 976 осіб, та інші переміщені – 323 408 осіб, учнів 11 (112) сім'ї – 225 973 осіб. Освітній процес здійснювався у 46 мільйонах різних (ліній), дистанційно (в інтернеті) та впереміщені (тимчасові) дисперсних навчальних і вивчальних (предметних) і дистанційно-учбових класах.

Динаміка розвитку ЗСО на фоні воєнної агресії загальної середньої освіти протягом 2022-2023 н. р.

Статисти на 1 вересня 2022 р. обсяги закладів освіти налічувалося 1 271 од., інші діти – 1 587 од., чисельність учнів, що розпочали навчання в освітніх закладах, становила 4 041 976 осіб. Безкоштовність навчання до ЗСО становила 298 912 тис. грн, у ч. 74 324 мільярди, що становить 24,2% потреби.

Питання забезпечення безпеки освітньої і закладів освіти було й залишається пріоритетним. У червні – липні 2022 р. обласні, Київська міська адміністрації-центральні адміністрації було організовано спеціальні бригади захисту. Протягом в обласних бюджетах України на 2023 рік по-випередженню на призначення як уривати (зонами) забезпечувати уривати учнівців освітнього процесу близько 10% в потреби. Статисти на чинні бюджетів на обслуговування безпечних навчальних умов у закладах загальної середньої освіти в обсязі 1,5 млрд грн. Максимум реалізації цього завдання визначено постановою Кабінету Міністерства.

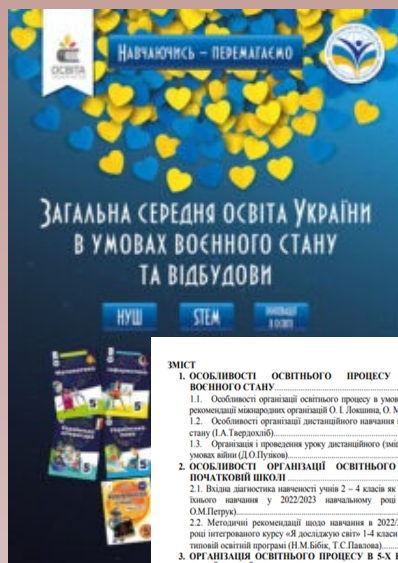
Навчання в умовах війни: як сформувати в учнів уміння вчитися [Електронний ресурс] // Державна служба якості освіти : [офіц. портал]. – Електрон. дані. – Київ, 2022. – Режим доступу: <https://sqe.gov.ua/uminnya-vchitisya-yak-bazova-kompetentni/>, вільний (дата звернення: 29.03.2024). – Назва з екрана.

Загальна середня освіта України в умовах воєнного стану та відбудови: реалії, досвід, перспективи : метод. порадник науковців Ін-ту педагогіки НАПН України до початку нового 2023-2024 навч. року : метод. рек. / за заг. ред. Олега Топузова, Тетяни Засекіної ; Ін-т педагогіки НАПН України. — Київ : Пед. думка, 2023. — 192 с. — Текст метод. рек. представлено також в інтернеті: <https://base.kristti.com.ua/wp-content/uploads/2023/08/Methodychni-rekomendatsii-interaktyv.pdf>

У виданні опубліковано методичні рекомендації фахівців Інституту педагогіки НАПН України до початку нового навчального року. Висвітлено орієнтири міжнародних та неурядових організацій щодо забезпечення неперервності освіти в умовах війни, питання організації дистанційного навчання в Україні. Розглянуто інноваційні зміни в організації освітнього процесу у зв'язку із реформою загальної середньої освіти «Нова українська школа» та умовами воєнного стану.

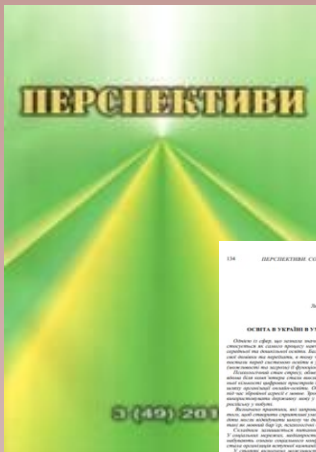

ЗМІСТ	
1. ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	6
1.1. Особливості організації освітнього процесу в умовах воєнного стану: рекомендації міжнародних організацій О. Ложина, О. М. Шпирок.....	6
1.2. Особливості організації дистанційного навчання в умовах воєнного стану (І. А. Теремасюк).....	14
1.3. Організація і проведення уроку дистанційного (мішаного) навчання в умовах війни (Д.О. Пузов).....	17
2. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	22
2.1. Вхідна діагностика навчальності учнів 2 – 4 класів як основа планування щодня навчання у 2022/2023 навчальному році (О.В. Ошовірило, О.М. Петрук).....	22
2.2. Методичні рекомендації щодо навчання в 2022/2023 навчальному році інтегрованого курсу «Я досліджую світ» 1-4 класів в контексті зміни у типовій освітній програмі (Н.М. Бабів, Т.С. Павлова).....	35
3. ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В 5-Х КЛАСАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	49
3.1. Розроблення освітньої програми закладу освіти загальної середньої освіти для адаптаційного циклу навчання(О.І.Лещенко, Т.М.Засєкіної).....	49
3.2. Особливості оцінювання результатів навчання учнів 5 – 6 класів (Ю.О.Жук, А.В.Григорів).....	55
4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ В 5-Х КЛАСАХ.....	79
4.1. Методичні рекомендації щодо вивчення української мови в закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році(М.Горюшова, Н.Б.Голуб).....	79
4.2. Методичні рекомендації щодо вивчення української літератури в 5 класі НУШ в 2022/2023 навчальному році (Т.О.Литвино).....	87
4.3. Методичні рекомендації щодо особливостей організації освітнього процесу із зарубіжної літератури в 5 класі закладу загальної середньої освіти України в 2022 – 2023 навчальному році (В.В.Ситирова).....	114
4.4. Методичні рекомендації щодо навчання інтегрованого курсу літератур (української та зарубіжної) у 5 класі НУШ в 2022/2023 навчальному році (Т.О. Жалко, І.А. Тригуб).....	122

Загальна середня освіта України в умовах воєнного стану та відбудови : метод. порадник науковців Ін-ту педагогіки НАПН України до початку нового навч. року : метод. рек. / за заг. ред. Олега Топузова, Тетяни Засєкіної ; Ін-т педагогіки НАПН України. – Київ : Освіта, 2022. – 296 с. – Текст метод. рек. представлено також в інтернеті: <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2022/08/Methodychnyy-poradnyk.pdf2.pdf>

У виданні опубліковано методичні рекомендації фахівців Інституту педагогіки НАПН України до початку нового навчального року. Висвітлено орієнтири міжнародних та неурядових організацій щодо забезпечення неперервності освіти в умовах війни, питання організації дистанційного навчання в Україні. Розглянуто інноваційні зміни в організації освітнього процесу у зв'язку із реформою загальної середньої освіти «Нова українська школа» та умовами воєнного стану.

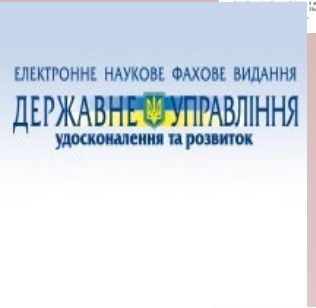
116 ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ № 3, 2022
ISSN 2616-084X (Print) ISSN 2616-1077 (Online)
DOI: <https://doi.org/10.2478/26161077X2616-1077-2022-1-18>

Марусяк Тетяна Сергіївна
Майстер педагогічних наук,
доцент кафедри історії України
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара,
вул. Шевченківська, 15, м. Дніпро, Україна
tsergiivna@dnup.gov.ua

ОСВІТА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Огляд у статті має визначити стан освіти та її перспективи (період і перспективи) в Україні (вплив війни), з огляду на вплив війни на освіту в Україні. Автор аналізує вплив війни на освіту в Україні. Автор аналізує вплив війни на освіту в Україні. Автор аналізує вплив війни на освіту в Україні. Автор аналізує вплив війни на освіту в Україні.

3 (49) 202

DOI: <https://doi.org/10.22780/2387-2156.2023.4.4>
УДК 371

В. О. Воробей,
здобувач магістерської програми спеціальності «Публічне управління та адміністрування» кафедри управління публічної служби і управління адміністративними ресурсами, Національний університет управління та розвитку науки та освіти (І.І.ЗДНУ)

СЛОВНИК І НАУКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У Гладкий,
Менеджер в Public Administration of the Department of Health Management and Public Administration,
Sheptycki National Healthcare University of Ukraine, Kyiv, Ukraine
A. Дубок,
Doctor of Science in Public Administration, Professor, Professor of the Department of Health Management and Public Administration,
Sheptycki National Healthcare University of Ukraine, Kyiv, Ukraine
В. Підприємний,
Director of Science in Public Administration, PhD in Economics, Deputy Chief of Division, Inter-Parliamentary Relations Directorate of the Parliament of Ukraine
THE STATE OF EDUCATION AND SCIENCE UNDER MARTIAL LAW

Марусяк, Т. С. Освіта в Україні в умовах війни: стан та перспективи / Тетяна Сергіївна Марусяк // Перспективи. – 2022. – № 3. – С. 134–140. – Бібліогр.: 11 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Perspekt_2022_3_20

У статті окреслено основні виклики, які постали перед системою освіти в умовах війни, а також проаналізовано соціальні аспекти її функціонування та розвитку в цей час.

Визначено можливості та загрози як потенційні напрями (сценарії) розвитку сучасної української освіти.

Воробей, В. О. Стан освіти і науки в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] / В. О. Воробей, З. В. Гбур, Р. В. Палагусинець // Державне управління: удосконалення та розвиток : електрон. наук. фах. вид. / Дніпров. держ. аграр.-екон. ун-т, «ДКС Центр». – Київ : [б. в.], – 2023. – № 4. – Бібліогр.: 17 назв. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2023_4_8

Стаття присвячена визначенню стану освітньої та наукової галузі в умовах війни.

Горна, М. О. Навчання під час війни: забезпечення безперервності освітнього процесу в Україні та за її межами / М. О. Горна, Н. Б. Пронь // Освітня аналітика України. – 2022. – Вип. 2. – С. 112–127. – Бібліогр.: 36 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/educanalukr_2022_2_2

Стаття присвячена дослідженню особливостей організації освітнього процесу в Україні та за її межами у зв'язку з неспровокованим і невиправданим, широкомасштабним військовим вторгненням російської федерації на територію України. Розглянуто основні виклики та нагальні потреби, які постали перед вітчизняною освітою в умовах запровадження правового режиму воєнного стану.

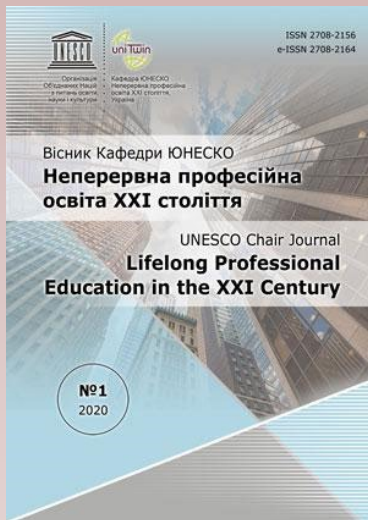

Швидун, Л. Т. Щодо особливостей загальної середньої освіти в опціях війни / Л. Т. Швидун, О. М. Виноградова, Л. М. Кульбач // Інновац. педагогіка. – 2022. – Вип. 54, т. 1. – С. 32–35. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/54/part_1/6.pdf

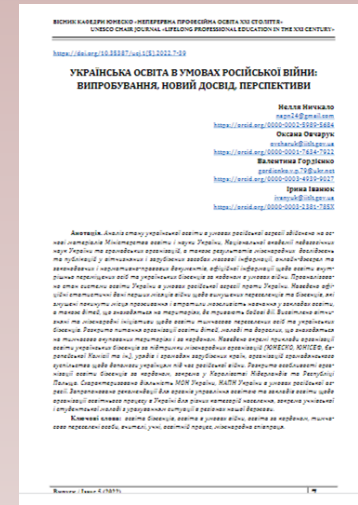

У статті здійснено аналіз особливостей системи загальної середньої освіти, її якості в умовах повномасштабної війни в Україні.

Українська освіта в умовах російської війни: випробування, новий досвід, перспективи / Нелля Ничкало, Оксана Овчарук, Валентина Гордієнко, Ірина Іванюк // Вісник кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття» = UNESCO Chair Journal «Lifelong Professional Education in the XXI Century». – 2022. – Вип. 5. – С. 7–39. – Бібліогр.: 54 назви. – Текст статті представлено також в інтернеті: <https://unesco-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/66>

Проаналізовано стан системи освіти України в умовах російської агресії проти України. Розкрито питання організації освіти дітей, молоді та дорослих, що знаходяться на тимчасово окупованих територіях і за кордоном.

Курінний, Є. В. Особливості організації освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні / Є. В. Курінний // Наук. вісник Дніпропетров. держ. ун-ту внутр. справ. – 2022. – № 3. – С. 297–303. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2022_3_50

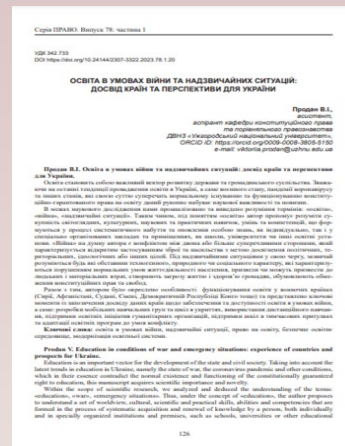
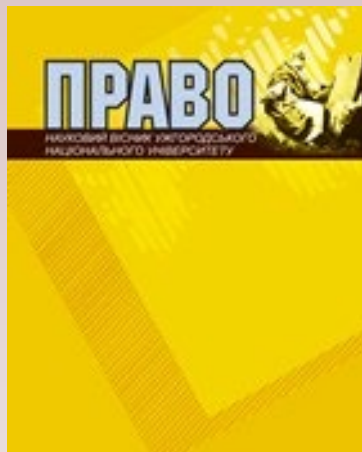

Стаття присвячена актуальній проблемі – особливостям організації освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні. Розглянуто питання законодавчої регламентації регулювання суспільних відносин. Наголошено на вирішальній ролі критерію безпеки для очного формату навчання під час воєнної агресії, запропоновано запровадження чотирьох рівнів небезпеки для організації освітнього процесу за теперішніх обставин та ключові ознаки їх градації. Наведено перелік головних особливостей організації освітнього процесу в умовах воєнного стану.

Продан, В. І. Освіта в умовах війни та надзвичайних ситуацій: досвід країн та перспективи для України / В. І. Продан // Наук. вісник Ужгород. нац. ун-ту. Серія: Право. – 2023. – Вип. 78(1). – С. 126–132. – Бібліогр.: 21 назва. – Текст статті представлено також в інтернеті: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_78\(1\)_22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_78(1)_22)

Мета наукової статті полягає у аналізі впливу війни та надзвичайних ситуацій на освітню систему та вивченні досвіду країн, які успішно забезпечили провадження освіти в умовах війни, збройних конфліктів та кризових ситуацій. Головною ідеєю слугує розкриття можливостей та перспектив розвитку освіти в Україні під час надзвичайних умов, а також формулювання рекомендацій для політики та практики забезпечення освіти та доступу до освіти в умовах війни та надзвичайних ситуацій.

Цифрова освіта у війсьній та післявійсьній періоди

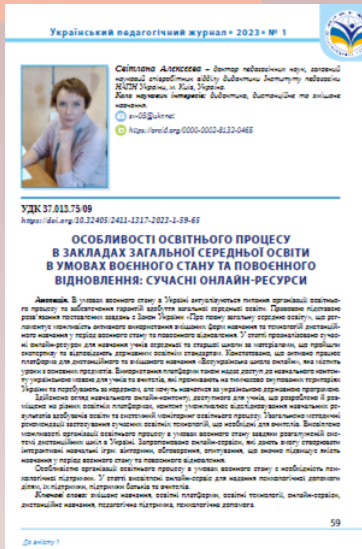
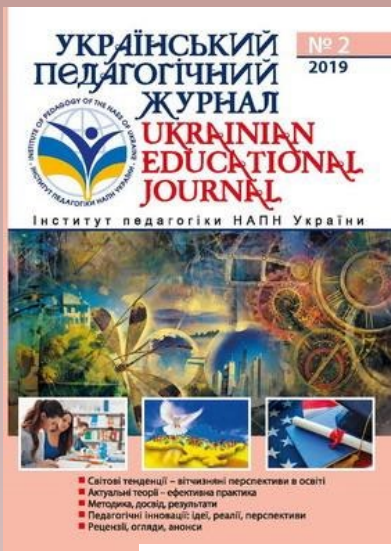

Бондар-Підгурська, О. В. Стан, проблеми та перспективи розвитку цифрової освіти України у війсьній і післявійсьній періоди / О. В. Бондар-Підгурська, А. О. Глебова // Освітня аналітика України. – 2023. – Вип. 1. – С. 22–37. – Бібліогр.: 24 назви. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/educanalukr_2023_1_3

Метою дослідження є вивчення стану, проблем і перспектив розвитку цифрової освіти України у війсьній та післявійсьній періоди, а також розроблення рекомендацій щодо активізації цього процесу.

Кушнір, Л. О. Використання інформаційних технологій в освітньому процесі в умовах військового стану / Л. О. Кушнір, Л. М. Кібенко, О. О. Хміль // Інновац. педагогіка. – 2023. – Вип. 56, т. 2. – С. 188–191. – Бібліогр.: 7 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/56/part_2/40.pdf

Про дослідження ролі та особливостей застосування інформаційних технологій у освітньому процесі в умовах військового стану в Україні.

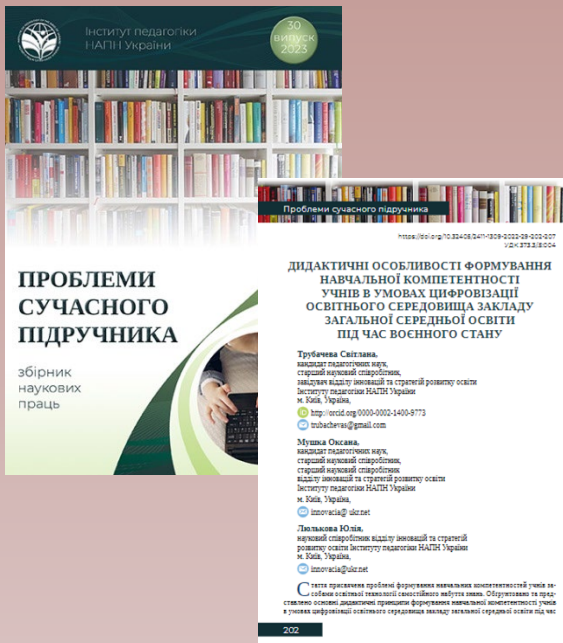

Алексеева, С. Особливості освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення: сучасні онлайн-ресурси / Світлана Алексеева // Укр. пед. журн. – 2023. – № 1. – С. 59–65. – Бібліогр.: 9 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/645/641>

В умовах воєнного стану в Україні актуалізуються питання організації освітнього процесу та забезпечення гарантій здобуття загальної середньої освіти. Правовою підставою розв'язання поставлених завдань є Закон України «Про повну загальну середню освіту», що регламентує можливість активного використання змішаних форм навчання та технологій дистанційного навчання у період воєнного стану та повоєнного відновлення.

У статті проаналізовано сучасні онлайн-ресурси для навчання учнів середньої та старшої школи за матеріалами, що пройшли експертизу та відповідають державним освітнім стандартам.

Трубачева, С. Дидактичні особливості формування навчальної компетентності учнів в умовах цифровізації освітнього середовища закладу загальної середньої освіти під час воєнного стану / С. Трубачева, О. Мушка, Ю. Люлькова // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. пр. / [редкол.: О. М. Топузов та ін.] ; Ін-т педагогіки НАПН України. – Київ : [б. в.], 2022. – Вип. 29. – С. 202–207. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: <https://ipvid.org.ua/index.php/psp/article/view/664/686>

Стаття присвячена проблемі формування навчальних компетентностей учнів засобами освітньої технології самостійного набуття знань. Обґрунтовано та представлено основні дидактичні принципи формування навчальної компетентності учнів в умовах цифровізації освітнього середовища закладу загальної середньої освіти під час воєнного стану.

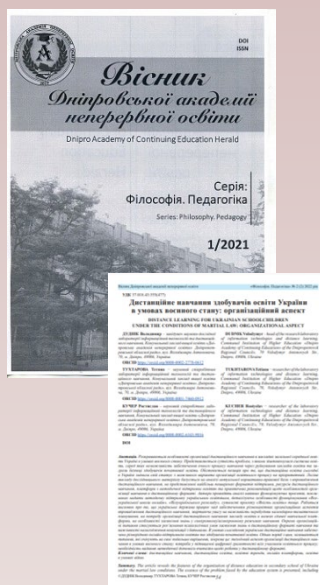
Висвітлено особливості впровадження освітньої технології самостійного набуття знань учнями, представлено основні етапи даної технології: підготовчий, організаційний, етап самостійної роботи, заключний етап. Акцентовано увагу на важливості використання цифрових освітніх ресурсів та інтерактивних цифрових освітніх платформ.

Дистанційна освіта в умовах війни

Северин, Н. Дистанційна освіта в Україні в умовах воєнного стану / Н. Северин, В. Северин // Новий Колегіум. – 2023. – № 3. – С. 18–23. – Бібліогр.: 7 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NovKol_2023_3_7

Метою статті визначено дослідження проблеми дистанційної освіти, виявлення її недоліків і переваг в умовах сьогоднішніх жорстоких реалій в Україні, прогнозування її впливу на економіку нашої країни у майбутньому.

Дуднік, В. Дистанційне навчання здобувачів освіти України в умовах воєнного стану: організаційний аспект / В. Дуднік, Т. Тухтарова, Р. Кучер // Вісник Дніпров. акад. неперерв. освіти. Серія: Філософія. Педагогіка. – 2022. – № 2. – С. 54–60. – Бібліогр.: 18 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dnipakmo_2022_2_10

Розкрити особливості організації дистанційного навчання в закладах загальної середньої освіти України в умовах воєнного стану.

Довбенко, С. Ю. Реалізація дистанційної форми навчання в умовах війни з досвіду шкіл України / С. Ю. Довбенко // Інновац. педагогіка. – 2022. – Вип. 52, т. 1. – С. 107–111. – Бібліогр.: 15 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/52/part_1/20.pdf

Метою даної статті є аналіз можливостей і викликів застосування особливостей дистанційного навчання в умовах війни на прикладі українських шкіл. У статті окреслено коло дослідницьких завдань, а саме: концептуалізувати поняття дистанційного навчання у понятійному полі середньої освіти; виокремити особливості використання дистанційного навчання в умовах воєнного стану; розглянути переваги і недоліки дистанційного навчання та способи оптимізації використання цієї форми навчання.

Мар'янку, Я. Г. Особливості дистанційної освіти в умовах війни / Я. Г. Мар'янку, М. А. Огренич // Наукові записки [Центральноукр. держ. пед. ун-ту імені Володимира Винниченка]. Серія: Педагогічні науки : зб. наук. пр. / Центральноукр. держ. пед. ун-т ім. Володимира Винниченка. – Кропивницький : [б. в.], 2023. – Вип. 208. – С. 171–176. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2023_208_32

Стаття присвячена особливостям дистанційної освіти в умовах війни, зокрема, навчанню іноземної мови в умовах воєнних дій.

Литвинчук, А. О. Тенденції розвитку дистанційної освіти в Україні як чинника стабільності та безперервності освітнього процесу під час війни / А. О. Литвинчук, А. В. Кир'янов, Ю. В. Іриневич, І. С. Гайдук // Освітня аналітика України. – 2023. – Вип. 4. – С. 5–18. – Бібліогр.: 15 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/educanalukr_2023_4_2

Мета статті – проаналізувати стан розвитку дистанційної освіти в Україні як чинника стабільності та безперервності освітнього процесу. Наведено основні принципи успішного управління розвитком дистанційної освіти в рамках системи неперервної освіти. Проаналізовано українське законодавство, яке охоплює різноманітні аспекти дистанційного навчання.

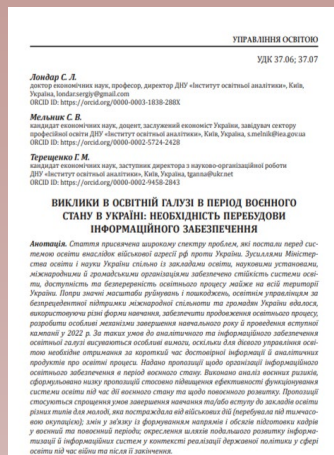
Освіта в умовах викликів воєнного часу

Шевчук, Г. Українська освіта в умовах викликів воєнного часу / Ганна Шевчук // Актуальні питання гуманітар. наук : міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчених Дрогоб. держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка / Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка, Рада молодих вчених. – Дрогобич : Гельветика, 2022. – Вип. 51. – С. 745–749. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2022_51_116

У статті розглянуто основні виклики для української освіти в період війни. Зокрема, проаналізовано статистичну інформацію щодо організації навчання на різних щаблях освіти, кількість вимушено переміщених учасників освітнього процесу (як в Україні, так і за кордоном), особливості вступної кампанії у 2022 році, стан освітньої інфраструктури тощо.

Лондар, С. Л. Виклики в освітній галузі в період воєнного стану в Україні: необхідність перебудови інформаційного забезпечення / С. Л. Лондар, С. В. Мельник, Г. М. Терещенко // Освітня аналітика України. – 2022. – Вип. 2. – С. 5–22. – Бібліогр.: 16 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/educanalukr_2022_2_2

Стаття присвячена широкому спектру проблем, які постали перед системою освіти внаслідок військової агресії РФ проти України. Зусиллями Міністерства освіти і науки України спільно із закладами освіти, науковими установами, міжнародними й громадськими організаціями забезпечено стійкість системи освіти, доступність та безперервність освітнього процесу майже на всій території України.

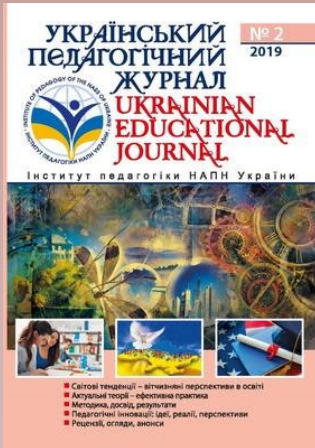
Освітні втрати в період війни

Топузов, О. Освітні втрати в період воєнного стану: проблеми діагностики та компенсації / Олег Топузов, Микола Головка, Олена Локшина // Укр. пед. журн. – 2023. – № 1. – С. 5–13. – Бібліогр.: 15 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/640/631>

У статті актуалізовано проблему діагностики та компенсації освітніх втрат як комплексного показника освітньої системи. Визначено основні чинники, що зумовлюють освітні втрати в умовах воєнного стану та пов'язані з відсутністю доступу до освітніх послуг у зв'язку з безпековою ситуацією, руйнуванням освітньої інфраструктури, вимушеним переміщенням суб'єктів освітнього процесу, відсутністю технічних засобів дистанційного навчання.

Виявлено тенденцію зниження рівнів навчальних досягнень учнів в умовах дистанційного навчання, порушення систематичності та повнофункціональності контрольної-оцінювальної діяльності педагогів.

Малихін, О. Мінімізація освітніх втрат учнів закладів загальної середньої освіти в умовах воєнного стану: змішане навчання / О. Малихін, Н. Арістова, В. Рогова // Укр. пед. журн. – 2022. – № 3. – С. 68–76. – Бібліогр.: 12 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2022_3_7

АКТУАЛЬНІ ТЕОРІЇ – ЕФЕКТИВНА ПРАКТИКА

Олександр Малинчук – доктор педагогічних наук, професор, заступник директора Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна.
Ключові слова: змішане навчання, дистанційна освіта, освітні втрати, освітній стан, воєнний стан, освітній процес, освітній менеджмент, освітній маркетинг.

Ганна Арістова – доктор педагогічних наук, професор, заступник директора Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна.
Ключові слова: змішане навчання, дистанційна освіта, освітні втрати, освітній стан, воєнний стан, освітній процес, освітній менеджмент, освітній маркетинг.

Віра Рогова – кандидат педагогічних наук, асистент. Майстриня освіти Івано-Франківська, м. Київ, Україна.
Ключові слова: змішане навчання, дистанційна освіта, освітні втрати, освітній стан, воєнний стан, освітній процес, освітній менеджмент, освітній маркетинг.

УДК 37.013.75:99
Інфо:186.org/10.12485/2411.1337.2022.3.68-76

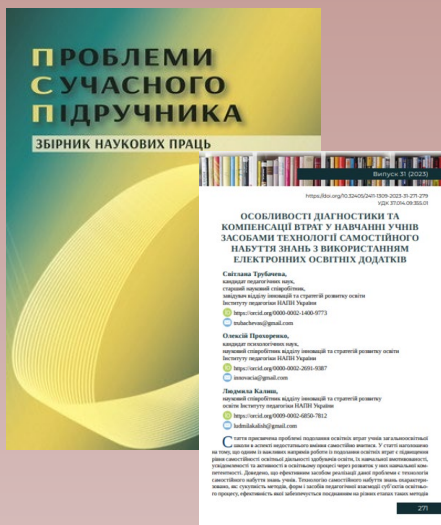
МІНІМІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВИТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ

Анотація. Проблема організації та здійснення навчання не є новою для педагогічної науки, однак в умовах воєнного стану вона набуває особливого значення.

68

Мета статті полягає в обґрунтуванні доцільності визнання змішаного навчання як парадигмально-визначальної дидактичної моделі організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти та визначенні системи заходів, пов'язаних з її імплементацією на основі створення якісного відповідного дидактико-методичного супроводу, а також усвідомлення важливості цього в контексті мінімізації освітніх втрат учнів закладів загальної середньої освіти в умовах воєнного стану.

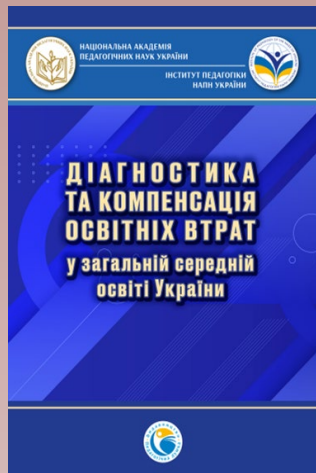

Трубаєва, С. Особливості діагностики та компенсації втрат у навчанні учнів засобами технології самостійного набуття знань з використанням електронних освітніх додатків / С. Трубаєва, О. Прохоренко, Л. Калиш // Проблеми сучасного підручника. – 2023. – Вип. 31. – С. 271–279. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psp_2023_31_25

Стаття присвячена проблемі подолання освітніх втрат учнів загальноосвітньої школи в аспекті недостатнього вміння самостійно вчитися. У статті наголошено на тому, що одним із важливих напрямів роботи із подолання освітніх втрат є підвищення рівня самостійності освітньої діяльності здобувачів освіти, їх навчальної вмотивованості, усвідомленості та активності в освітньому процесі через розвиток у них навчальної компетентності.

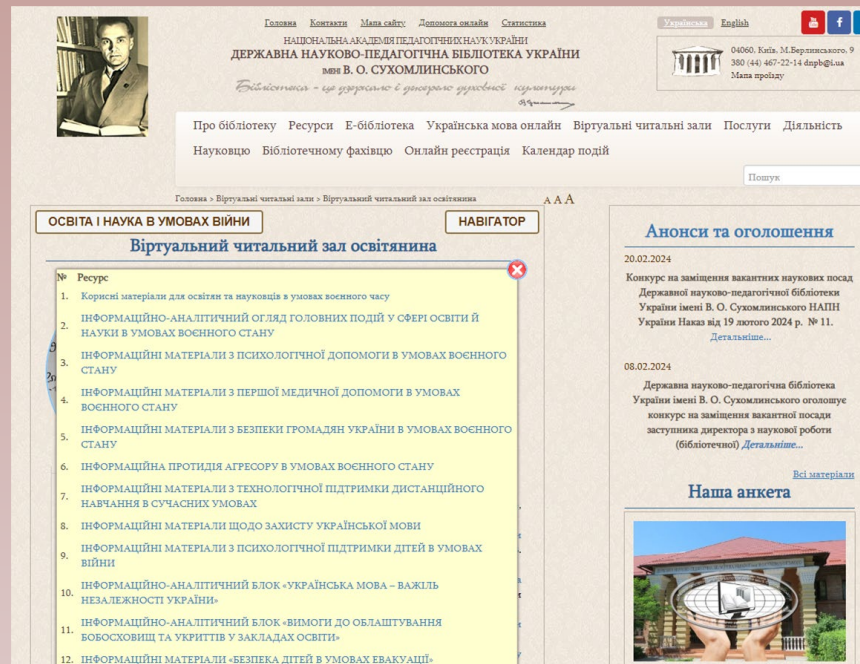
У статті розкрито особливості її проектування та можливості реалізації як в умовах дистанційного навчання, так й оф-лайн. Використання дистанційних платформ в процесі реалізації даної технології дає змогу створити умови для реалізації різних форм занять, видів діяльності та ефективної організації контролю знань, умінь і навичок учнів; полегшити і вдосконалити розробку творчих робіт.

Діагностика та компенсація освітніх втрат	
ЗМІСТ	
Перелік	3
РОЗДІЛ 1 ПРОБЛЕМА ОСВІТНІХ ВТРАТ У МИКРОСОЦІАЛЬНО ОСВІТНЬО-НАУКОВИМУ ПРОСТОРИ	
1.1. Освітні втрати: термінологічний дискурс та акторський зарубіжний досвід Фірман О.З., Дігурська А.П., Крайченко С.М., Лещенко О.І., Максименко О.О., Шварць О.М.	6
1.2. Освітні втрати у вузькій освіті: неспівпадіння процесу для подальшого навчання Гришків С.О.	11
1.3. Міжнародний досвід впровадження освітніх втрат Гішман О.І.	14
1.4. Стратегії на запобігання та мінімізацію негативних освітніх втрат Фірман О.З., Дігурська А.П., Крайченко С.М., Лещенко О.І., Максименко О.О., Шварць О.М.	16
РОЗДІЛ 2 МЕТОДОЛОГІЯ ТА ДІАГНОСТИЧНІ ЗАСАДИ КОМПЕНСАЦІЇ ОСВІТНІХ ВТРАТ ЗДОБУВАЧІВ ПОСИЛ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	
(Алексєєва С. В., Арлова Н. О., Манюк О. В., Топузова О. М.)	19
РОЗДІЛ 3 ЗАСОБИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ДІАГНОСТИКИ ОСВІТНІХ ВТРАТ	
(Фірман О.З., Максименко О.О.)	26
РОЗДІЛ 4 ТЕХНОЛОГІЇ САМОСТІЙНОГО НАБУТТЯ ЗНАТЬ УЧНІВНИ ІВ ЗАСІБ ДІАГНОСТИКИ ТА КОМПЕНСАЦІЇ ВТРАТ У НАВЧАННІ	
(Гришків С. О.)	47
РОЗДІЛ 5 КОМПЕНСАЦІЯ ТА ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ ЗАСОБИМИ УМОВ ОСВІТИ	
(Дікочка Т.М., Ротко В.В.)	54
РОЗДІЛ 6 ДІАГНОСТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ВТРАТ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЇХ ПОДОЛАННЯ У РОЗВИТКОВИЙ ЗАСОБІ	
(Білик Н.М., Ващенко О.В., Лещенко Н.П., Мельниченко В.О., Онопрієнко О.В., Павлова Т.С., Легура О.М.)	60
4	

Діагностика та компенсація освітніх втрат у загальній середній освіті України :
метод. рек. / авт. кол.: С. В. Алексєєва та ін. ; за заг. ред. О. М. Топузова ;
упоряд. М. В. Головка ; Ін-т педагогіки НАПН України. – Київ : Пед. думка, 2023.
– 188 с. – Текст методичних рекомендацій представлено також в інтернеті:
https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2023/10/Osvitni_vtraty.pdf

У виданні представлено методичні рекомендації, підготовлені співробітниками Інституту педагогіки НАПН України, щодо діагностики та компенсації освітніх втрат у загальній середній освіті України.

Головна Контакти Мова сайту Допомога онлайн Статистика

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
 ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Бібліотека – це державна і державна установа культури

04060, Київ, М.Варшавського, 9
 380 (44) 467-22-14 dnrb@ua.fm
 Мова проходу

Про бібліотеку Ресурси Е-бібліотека Українська мова онлайн Віртуальні читальні зали Послуги Діяльність
 Науковцю Бібліотечному фахівцю Онлайн реєстрація Календар подій

Пошук

Головна > Віртуальні читальні зали > Віртуальний читальний зал освітянина А А А

ОСВІТА І НАУКА В УМОВАХ ВІЙНИ **НАВІГАТОР**

Віртуальний читальний зал освітянина

№ Ресурс

1. Корисні матеріали для освітян та науковців в умовах воєнного часу
2. ІНФОРМАЦІНО-АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ГОЛОВНИХ ПОДІЙ У СФЕРІ ОСВІТИ Й НАУКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
3. ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ З ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
4. ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ З ПЕРШОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
5. ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ З БЕЗПЕКИ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
6. ІНФОРМАЦІЙНА ПРОТИДІЯ АГРЕСОРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
7. ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ З ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
8. ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ЩОДО ЗАХИСТУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
9. ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ З ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ
10. ІНФОРМАЦІНО-АНАЛІТИЧНИЙ БЛОК «УКРАЇНСЬКА МОВА – ВАЖЛИВІ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ»
11. ІНФОРМАЦІНО-АНАЛІТИЧНИЙ БЛОК «ВИМОГИ ДО ОБЛАШТУВАННЯ БОБОСХОВИЩ ТА УКРИТТІВ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ»
12. ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ «БЕЗПЕКА ДІТЕЙ В УМОВАХ ЕВАКУАЦІЇ»

Анонси та оголошення

20.02.2024
 Конкурс на заміщення вакантних наукових посад
 Державної науково-педагогічної бібліотеки
 України імені В. О. Сухомилинського НАПН
 України Наказ від 19 лютого 2024 р. № 11.
 Детальніше...

08.02.2024
 Державна науково-педагогічна бібліотека
 України імені В. О. Сухомилинського оголошує
 конкурс на заміщення вакантної посади
 заступника директора з наукової роботи
 (бібліотечної) Детальніше...

[Всі матеріали](#)

Наша анкета

Віртуальний читальний зал освітянина. Освіта і наука в умовах війни // Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомилинського : офіц. портал. – Режим доступу: <https://dnrb.gov.ua/ua/virtualni-chytalni-zaly/virtualnyy-chytalnyy-zal-osvityanyina/>

Адреса:

вул. Берлинського М., 9

Київ, 04060

Україна

<https://dnpb.gov.ua/ua/>

E-mail:

dnpb@i.ua (для офіційних звернень)

dovidka_dnpb@i.ua (для довідок)

fond.dnpb@ukr.net (послуги для віддалених користувачів)

metodist22@ukr.net (методичний супровід)

Огляд-презентацію підготувала Литовченко О. В.
—

головний бібліограф відділу зберігання фонду та обслуговування користувачів

Завідувач — (Бондарчук О. Б.)
Використано матеріали з фонду ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та Інтернет-ресурси